

פרשת בהעלותך

לימוד עבודת ה' מנסעות וחניות של בני ישראל במדבר

במדבר פרק ט פסוקים יח-כג

יח על פי יי' יסעו בני ישראל ועל פי יי' יחנו. כל ימי אשר ישכן
הענן על המשכן יחנו. יט ובהאריך הענן על המשכן ימים רבים
ושמרו בני ישראל את משמרת יי' ולא יסעו. כ ויש אשר יהיה הענן
ימים מספר על המשכן על פי יי' יחנו ועל פי יי' יסעו. כא ויש
אשר יהיה הענן מערב עד בקר ונעלה הענן בבקר ונסעו או יומם
ולילה ונעלה הענן ונסעו. כב או ימים או חדש או ימים בהאריך
הענן על המשכן לשכן עליו יחנו בני ישראל ולא יסעו ובהעלתו
יסעו. כג על פי יי' יחנו ועל פי יי' יסעו: את משמרת יי' שמרו על
פי יי' ביד משה.

שאלה

למה מוזכר 3 פעמים בפסוקים שעל פי ה' הם נסעו? למה לא מספיק פעם
אחת לכתוב שנסעו על פי ה'?

תשובה

הגאון רבי יצחק מוולוז'ין ראש ישיבת וולוז'ין זצוקללה"ה [מובא בספר הלשם]

מוזכר 3 פעמים בפסוקים שעל פי ה' נסעו ועל פי ה' חנו כדי ללמד אותנו
שבני ישראל הלכו במדבר רק על פי רצון ה' ולא לפי הנוחות שלהם ונסביר
את הדברים: כלל ישראל ביציאת מצרים קבלו את התורה אכלו מן ובארה של
מרים וענני כבוד, היו בדרגה כל כך גבוהה של קדושה התפקיד שלהם היה
לטהר את המעוזים של כוחות הטומאה, לתקן עולם במלכות ה'.
המדבר הוא מקום של טומאה גדולה וחורבן ודינים, ולכן במקומות שהיה כח
טומאה גדול מאוד נשארו שנים כדי לתקן את הטומאה שיש שם, במקומות

שכח הטומאה היה קטן יותר, נשארו חודשים כדי לבטל את כח הטומאה שם, וכשהיתה קטנה מאוד נשארו כמה ימים או יום אחד.

אם כלל ישראל היו חושבים על עצמם ועל ההתעלות הרוחנית שלהם והעליה הרוחנית העצמית שלהם זה היה צריך להיות בדיוק להיפך, שבמקום שיש הכי הרבה טומאה הם יהיו יום או יומים, במקום שיש טומאה קטנה יותר להיות חודש או חודשים ובמקום הטומאה קטנה מאוד להיות כמה שנים ואז יוכלו להתעלות ברוחניות בלי הפרעות של הטומאה.

אבל התורה מלמדת אותנו שבדיוק להיפך דווקא במקום שיש טומאה והפרעות צריך להיות הכי הרבה שנים כדי לתקן כמה שיותר כוחות חזקים של טומאה. ובמקום שהטומאה פחות להיות כמה חודשים כי שם צריך לתקן פחות ולא צריך להישאר שנים. ובמקום שהטומאה קטנה מאוד להיות יום או יומים כי אין הרבה מה לתקן שם.

וזאת ההשקפה האמיתית של התורה שצריך לעבוד את ה' באמת ולא את עצמנו וכל גדולי ישראל בכל הדורות צוקללה"ה וגם גדולי ישראל שחיים היום שליט"א תמיד לא חשבו וגם לא נטו לחשוב רק על העליה הרוחנית שלהם כי ידעו שכלל ישראל צריכים אותם וצריך לחזק ולגבש לא רק את עצמם אלא גם את כלל ישראל וזה רצון ה' האמיתי.

ואדם שלא מתנהג ככה חס וחלילה יכול להגיע למצב שהוא עובד את עצמו חס וחלילה במקום לעבוד את ה' יתעלה. כי ה' יתעלה וישתבח שמו לעד לא מסתכל וסוקר רק את היחיד הוא מסתכל על כל הכלל וישאל ויחקור ביום הדין של כל אחד ואחד: מה עשית טוב בשביל כלל ישראל, ולא רק מה עשית טוב בשבילך? ואת העקרון הזה לומדים מהפסוקים שמדברים על המסעות והחניות של בני ישראל במדבר.

רמב"ן ויקרא פרק טז פסוק ה' ד"ה "וגורל אחד לעזאזל"

ומפורש מזה בפרקי רבי אליעזר הגדול (פרק מז) לפיכך היו נותנין לו לסמא"ל שוחד ביום הכפורים שלא לבטל את קרבנם שנאמר "גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל" – גורלו של הקב"ה לקרבן עולה וגורלו של עזאזל שער החטאת וכל עונותיהם של ישראל עליו שנאמר ונשא השעיר עליו...

ציוה הקב"ה ביום הכפורים שנשלח שעיר במדבר לשר המושל במקומות החורבן והוא הראוי לו מפני שהוא בעליו ומאצילות כוחו יבא חורב ושממון כי הוא העילה לכוכבי החרב והדמים והמלחמות והמריבות והפצעים והמכות והפירוד והחרבן... ואין הכונה בשעיר המשתלח שיהיה קרבן מאתנו אליו חלילה אבל שתהיה כוונתנו לעשות רצון בוראנו שציונו כך.

והמשל בזה כמי שעשה סעודה לאדון וציוה האדון את האיש העושה הסעודה תן מנה אחת לעבדי פלוני שאין העושה הסעודה נותן כלום לעבד ההוא ולא לכבודו יעשה עמו רק הכל נתן לאדון והאדון נותן פרס לעבדו.

ושמר זה מצותו ועשה לכבוד האדון כל אשר ציוהו ואמנם האדון לחמלתו על בעל הסעודה רצה שיהיו כל עבדיו נהנין ממנה שיספר בשבחיו ולא בגנותו.

וזה טעם הגורלות כי אילו היה הכהן מקדיש אותם בפה לה' ולעזאזל היה כעובד אליו ונודר לשמו אבל היה מעמיד אותם לפני ה' פתח אהל מועד (פסוק י) כי שניהם מתנה לה' והוא נתן מהם לעבדו החלק אשר יבוא לו מאת השם הוא הפיל להם גורל וידו חלק להם...

וגם אחרי הגורל היה מעמידו לפני ה' לומר שהוא שלו ואין אנחנו מכוונים בשילוחו אלא לרצון לשם כמו שאמר (פסוק י) יַעֲמֵד חַי לְפָנַי ה' לְכַפֵּר עָלָיו לְשַׁלַּח אֹתוֹ וְגו'. ולכך לא נשחוט אותו אנחנו כלל.

כל העניין הזה של המסעות שהיו מקומות שחננו רק יום אחד והיו מקומות שחננו כמה ימים והיו מקומות שחננו כמה חודשים והיו מקומות שחננו כמה שנים ויש לכך סיבה על פי הסוד מפני שהמדבר הוא המעוז והמבצר של כוחות הטומאה והשהות של בני ישראל במקום תוך כדי שהם עובדים את ה' מתקנת את המקום ומסלקת ממנו את מקום הטומאה.

ולכן במקום שהיתה טומאה גדולה בני ישראל היו נשארים לחנות הרבה זמן, ואילו במקום שלא היתה טומאה גדולה כל כך היו חונים מעט יותר זמן כי לא צריך הרבה זמן כדי לתקן את המקום הזה.

ימי אהבה וימי השנאה
במדבר פרק ט פסוק יח
עַל פִּי יְיָ יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי יְיָ יִחַנוּ.

הסבר

יש רגעים בחיי האדם שהוא נמצא במצב רוח טוב לומד תורה מתפלל שומר תורה ומצוות עומד בניסיונות וטוב לו. אבל ישנם רגעים בחיים של האדם שהוא נמצא במצב רוח לא טוב קשה לו ללמוד קשה לו להתפלל קשה לו לשמור מצוות וקשה לו לעמוד בניסיונות. בימים האלו הוא צריך להזכר במסעות בני ישראל במדבר שם כתוב [במדבר פרק ט פסוק יח]: **"עַל פִּי יְיָ יִסְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְעַל פִּי יְיָ יִחַנוּ"**.

והכוונה שיש ימים שהחיים של האדם נוסעים ומתקדם על מי מנוחות, כי טוב לו בימים האלו שהם ימי שאהבה, אבל יש ימים שהחיים שלו חונים במקום ולא מתקדמים ומרגיש שהוא תקוע במקום. אבל דווקא בימים האלו הוא צריך להתחזק ולא להתייאש ולהמשיך הלאה.

כי הוא מבין שהכל על פי ה', גם הימים של "ויסעו" זה על פי ה' וגם הימים של "ויחנו" זה על פי ה' ומכיון שהכל מאת ה' הוא צריך להבין שזה מצב חולף וה' רק מנסה אותו וכשהוא יעמוד בנסיון הנסיון ויפסיק ואז ירוויח שעמד בנסיון וכרגע הוא נמצא בדרגה יותר גבוהה ככה שהנסיון הזה והקושי הזה הוא שהביא אותו למדרגה הגבוהה.

הבנה של יהודי "שהכל נהיה בדברו" - והכוונה שכל מה שקורה

זה נהיה בדברו של בורא עולם יתעלה שמו לעד אמן

דפיקות עזות באישון לילה בביתו של רבי אברהם תושב שכונת איתרי הירושלמית. הוא מציץ בעינית ומגלה לתדהמתו שני שוטרים. הקריאות: "משטרה, לפתוח בבקשה" עשו את שלהן. רבי אברהם פתח רועד כולו. השוטר מראה לו צו חיפוש במחסן למטה שרשום על שמו.

רבי אברהם נרגע מעט שכן מדובר במחסן ריק אותו הוא משאיל לחבר חינם אין כסף למטרת חסד. הלה מתעסק לפרנסתו ממכירות זולות לאברכים ומשפחות נזקקות, ובכספי המעשרות הוא מחזיק כולל אברכים. רבי אברהם שמח להיות שותף במצוה חשובה זו באופן עקיף, מה גם שהיה מדובר ממילא במחסן ריק שלא היה כעת צורך בו.

רבי אברהם לא ידע במדויק מה מכניס חברו למחסן, אך כדי לא לסבך את חברו הצדיק, מחזיק התורה וגומל החסדים החליט להעמיד פני תם ולטעון כי אינו יודע מי משתמש במחסן. ענו לו השוטרם: "אין בעיה, אנחנו נפרוץ את הדלת".

משכך ביקש רבי אברהם מהשוטרים להמתין בחוץ כמה דקות כדי לנסות לאתר את המשתמש במחסן. הוא התקשר לחברו, אשר שיתף אותו כי יש לו במחסן ביצים למכירת החסד שלו. הוא רוכש אותם ממושבניק מאחד מיישובי הצפון שבמשך שנים קנה ממנו סחורה והוא סומך על דבריו לגבי מקורן. "אתה יכול לפתוח בשמחה לשוטרים".

אך מתברר כי המושבניק ממנו נרכשו הביצים מהמשק אינו ישר כל כך. המשטרה עלתה עליו והלה החליט לגלגל את התיק על רוכש הביצים. הרב רבי אברהם חש שמשהו כאן אינו כשורה ומשכך החליט לא לשותף מי הוא החבר שמאחסן את הביצים במחסן.

השוטר הודיע לו כי אם לא יגלה את זהותו הוא עצמו יואשם בפלילים. רבי אברהם ענה כי זהו 'מחסן חסד' והוא מאפשר לאנשים רבים להניח בו חפצים. השוטר טען שיאלץ להגיש את התלונה על שמו של רבי אברהם ולהזמין אותו למחרת לחקירה בתחנת המשטרה. בלית ברירה רבי אברהם הסכים כדי לא להפליל את רעהו.

בלילה על מיטתו התחבט רבי אברהם רבות אם נהג כשורה כשלא רצה להפליל את חברו, או שהיה עליו לנהוג אחרת, והחליט עם אור יום לשלוח את השאלה לרבו שליט"א. רבו תמך בהחלטתו לא להפליל את חברו והורה לו להעמיד פני תם בפני החוקר, בהוסיפו ברכה נאמנה להצלחתו.

בדרך לתחנת המשטרה נזכר רבי אברהם בסיפור ששמע מהרב גרשון גודמן ז"ל, חברו בשיעור דף היומי השכונתי: הרב גודמן ז"ל עלה לפני שנים רבות לארץ ישראל מחו"ל, והתבקש להתגייס לצבא. הדבר לא התאים לו ולמשפחתו. הוא התייעץ עם חברים מה עליו לעשות כדי לא להתגייס.

הוא קיבל מגוון עצות אך הן לא התיישבו על לבו, ולא הסכים לעשות שקר בנפשו. שכנו, חסיד ויז'ניץ, הציע לו את עצת הפלא שמפורסמת בשמו של הרבי מויז'ניץ ה"אהבת ישראל" צוק"ל, לברך על דבר מה בכוונה רבה "שהכל נהיה בדברו", לחשוב, להתבונן ולהאמין שהכל, הכל ממש, רק מאתו יתברך ואין עוד מלבדו.

וכה דרש הרבי צוקללה"ה את דברי המשנה במסכת ברכות: "על כולם - על כל הבעיות - אם אמר שהכל נהיה בדברו - יצא".

הרב גודמן לקח את עצת ה"אהבת ישראל" הזו באמונה שלמה, החדיר עמוק בלבו את ההכרה שהכל נהיה בדברו. הוא ניסה להוציא עצמו מהגבלות ושלטון הטבע בהכרה שאין עוד מלבדו, לקח עמו לדרך כמה סוכריות בכיסו ויצא איתן ברכבת לחיפה ללשכת הגיוס. ברכבת פגש יהודי נוסף בשם ארז, יהודי מודרני בלבבו ובהופעתו. הנ"ל תינה בפניו את לבו כי עקב אילוצים משפחתיים מסוימים הוא חייב להפטר מצו הגיוס שקיבל. ר' גרשון

גודמן אמר לו כי יש לו עצה. הוא הוציא סוכריה מכיסו ושיתף אותו בסגולת ה"אהבת ישראל" זיע"א: "לפני כניסתך לועדה ברך עליה בכוונה שהכל נהיה בדברו, ובטוח אני כי שנינו נצא משוחררים".

ארז זלזל ולגלג על סגולה זו. היא נראתה לו 'גלותית' קמעה ולא אקטואלית לזמננו. הרב גודמן נשאר באמונתו כי כמאז כן עתה, האמונה היא מפתח בכל עת ובכל מצב. בכניסתו לועדה בפניה היה עליו להופיע, הוציא סוכריה מכיסו וברך בכוונה שהכל נהיה בדברו. והנה, באורח פלא, בלא אומר ובלא דברים הועדה החליטה כי הוא, ר' גרשון, לא מתאים לשרת בצבא. קיבל פטור על אתר ויצא לדרכו משוחרר, שמח וטוב לב.

בדרכו החוצה הוא פגש את מיודענו ארז, אשר ישב שם בפנים נפולות. ארז הסביר כי חשב שיסביר להם היטב מדוע אינו יכול לשרת בצבא, אך משום מה הועדה דחתה את דבריו על הסף.

הרב גודמן הציע לו לא להתייאש, להגיש ערעור ולבקש להופיע פעם נוספת בפני ועדת ערר. ארז ביקש ערעור, נקבע לו תור נוסף בעוד כמה שבועות. ר' גרשון הטמיע בלבו אמונת אומן כי הכל נהיה רק בדברו. ארז חזר לועדת הערעור והפעם בירך שהכל בכוונה. הערעור אכן התקבל וארז יצא משוחרר לחלוטין.

נחזור לראשית הסיפור: הרב רבי אברהם שמח על הזכות שהתגלגלה לידו לעזור בעקיפין בהחזקת תורה דרך המחסן שברשותו. הוא האמין בגמילות החסדים והחזקת התורה, והחליט לא להפלייל את חברו מחזיק התורה וגומל החסדים. הוא אימץ בחום את עצת ידידו הרב גרשון גודמן ז"ל, ולפני כניסתו לחדר החקירות בתחנת המשטרה, הוציא אף הוא סוכריה מכיסו וברך בכוונה שהכל נהיה בדברו.

החוקר שאל שאלות, אך הוא כעצת רבו העמיד פני תם ושאל את החוקר האם גם הוא מעוניין להכניס חפצים למחסן שלו. החוקר שראה עם מי יש לו עסק שחרר את רבי אברהם ובתוך שעה יצא לביתו שמח וטוב לב.

ירידה שהיא עליה בירידת יעקב אבינו עליו השלום למצרים

בראשית פרק מה פסוקים כה-כח

כח וַיֵּלֶךְ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֹאוּ אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. כו וַיִּגְדּוּ לוֹ
לְאֹמֶר עוֹד יוֹסֵף חַי וְכִי הוּא מִשָּׁל בְּכָל אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּפְּגַע לְבָבוֹ כִּי
לֹא הָאֵמִין לָהֶם. כז וַיִּדְבְּרוּ אֵלָיו אֵת כָּל דְּבָרֵי יוֹסֵף אֲשֶׁר דִּבֶּר
אֲלֵהֶם וַיֵּרָא אֵת הָעֵגֻלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתְּחִי רוּחַ
יַעֲקֹב אֲבִיהֶם. כח וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל רַב עוֹד יוֹסֵף בְּנֵי חַי אֵלֶיכָה
וְאֶרְאֶנּוּ בְּטָרֶם אָמוֹת.

רש"י

"נִיפְגַּן לְבוֹ" - נחלף לבו והלך מלהאמין, לא היה לבו פונה אל הדברים.

"אֵת כָּל דְּבָרַי יוֹסֵף" - סימן מסר להם, במה היה עוסק כשפירש ממנו, בפרשת עגלה ערופה, זהו שנאמר: "וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף", ולא נאמר אשר שלח פרעה.

"וַתַּחֲי רֵיחַ יַעֲקֹב" שרתה עליו שכינה שפירשה ממנו.
 "רַב עוֹד" - רב לי עוד שמחה וחדוה, הואיל ועוד יוסף בני חי.

הסבר

יעקב אבינו עליו השלום שמע מהבנים שלו השבטים הקדושים עליהם השלום, שיוסף הצדיק עליו השלום חי ונמצא במצרים, ועל הלב שלו נאמר: "ויפג לבו", מפני שהוא לא האמין להם, ואז כשיעקב אבינו עליו השלום ראה את העגלות ששלח יוסף הצדיק עליו השלום לשאת אותו, חזרה אליו רוחו וקבלה חיים.

שאלה

בפסוק כתוב: "וַיֵּרָא אֶת הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ וַתַּחֲי רֵיחַ יַעֲקֹב אֲבִיהֶם" ולכאורה המילה: "לשאת" מיותרת, מפני שכל עגלה תפקידה לשאת ולהסיע את מי שיושב בתוכה, ולכאורה לא היה צריך לכתוב: הָעֵגְלוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח יוֹסֵף לְשֵׂאת אֹתוֹ, אם כן מה באה המילה: "לשאת" ללמד אותנו?

תשובה

"שם משמואל" - מרן הגאון רבי שמואל בורנשטיין

"האדמור מסוכוטשוב" זצוקללה"ה

ענין העגלות שהוא מלשון עיגול ונקרא על שם האופנים כי אופני העגלה עגולים וכל דבר עגול המתגלגל ממעלה למטה, כשהוא יורד ומשפיל, לא יתכן לקרותו ירידה, כי ירידתו זו היא התחלת עלייתו שנית וחוזר חלילה.

והוא רמז ומשל נפלא על מאורעות האדם כי אין ירידתו והשפלתו נקראת ירידה וכל ירידה היא התחלת עליה. ובאמת שזו עצה נכונה שיבטח בשם ה', כי ירידתו זוהי עלייתו. ויעקב אבינו אף שהוא הולך בראש גולים וירידה הוא לו לסבול הגלות איננה ירידה בהחלט ואדרבה ירידה זו עליה היא. וזה שכתוב: "עגלות לשאת אותנו" ולא כתוב: להוריד אותנו היינו שהירידה היא עליה וזה שכתוב: "לשאת אותנו" שזה הדבר נשיאות הוא לו, ולא ירידה.

הסבר

המילה: "לשאת" באה ללמד שהירידה של יעקב למצרים לא באמת ירידה אלא היא עליה להיות במצרים בכור היתוך כדי ליצור אותם מחדש ראויים לקבל את התורה, ולהיות לעם ישראל שהוא אור לגוים. ובעצם גם הירידה הזאת היא לא באמת ירידה אלא שלב בתהליך העליה ואפילו שהוא ארוך וקשה בסופו של תהליך מגיע תיקון העולם ושלמות העולם והבריאה. ואפשר להסביר את הענין על ידי משל מעולם הצמחים.

משל

משל למה הדבר דומה לזרע שכאשר אחד רוצה להצמיח עץ מן האדמה חייב הוא לזרוע זרעים, אך הזריעה לבד אינו מזריע אלא אם כן האדמה קולט את הזרע עד כדי כך שהזרע מתבטל ונעשה לכלום, אז מתחיל הגרעין לצמוח.

נמשל

והנמשל הוא כי כן הוא גם בכל ירידה שהיא לצורך עליה שחייב האדם לקבל ולקלוט את הירידה על ידי שיקבל באהבה את הירידה ויאמין כי מאת ה' הוא ולטובתו ורק על ידי זה ההכנעה והביטול יצמיח העליה. וזה ענין של ירידה למצרים כדי לשתול את הזרעים של קבלת תורה שהיא הסיבה לבריאת כל העולם.

וחייבים היו להתבטל במצרים בעבודת פרך וקושי גדול כדי שהגרעין של קבלת התורה יוכל לצמוח לעץ גדול לתקן עולם במלכות ה' אמן ואמן. וזה מלמד אותנו לא לדאוג בירידה שאולי ה' שונא אותנו בכלל... בכלל לא,

הירידה הזאת באה ללמד אותך שתתאמץ ותעלה והכל יסתדר הכי טוב יותר ממה שהאדם חושב.

מוסר השכל ומסר לחיים איך לקבל קשיים בחיים

מסופר על בחור שהשיח את לבו בפני אביו שהוא עומד בפני התמודדויות רבות, קשיים שונים ומצוקות נעורים סערות ומשברים פוקדים את נפשו. איך מתמודדים אבא? מה עושים? שאל הבחור.

האב בחר בדרך יצירתית, הוא הוביל את הבן למטבח על שפת הכיריים, הניח 3 סירים **בראשון** הכניס ביצה **בשני** גזר ובסיר **השלישי** גרגירי קפה הדליק את האש ויצא. לאחר זמן מה חזר עם בנו למטבח ונגשו ביחד לעבר הסירים שהאבא שם לפני כן על האש. האבא פתח את הסיר הראשון הוציא את הביצה והניחה בצלחת, הסיר את המכסה של הסיר השני הוציא את הגזר והניח בקערה. ואת הקפה שבסיר השלישי סינן ומזג לתוך הספל. פנה אל הבן ושאל מה אתה רואה בני? הוא התקרב לשולחן ובחן את המוצרים: הגזר היה רך ונמערך, הוא קילף את הביצה וזו היתה קשה, הקפה הדיף ריח נפלא וטעמו היה טוב ומענג.

שים לב בני: שלושת המוצרים השונים מלמדים אותנו על דרכי התמודדות שונות בחיים, כולם הוכנסו לאותו מצב נתון למים. אולם כל אחד מהם יצא שונה, **הגזר** נכנס לתוך המים קשה וחזק ויצא משם רך ונמערך. **הביצה** נכנסה רכה עדינה ונוזלית ויצאה מן המים כשהיא קשה ואילו **פולי הקפה** שונים משניהם, לאחר ששהו בתוך המים הרותחים, הם הצליחו להפוך את המים עצמם למשהו משובח טעים ומדיף ריח ניחוח. המשיך האב את דבריו ושאל את בנו לאיזה מהם הינך דומה בני?

כאשר קשיים ניצבים בפניך ואתה עומד בפני התמודדויות, בדוק את עצמך כיצד אתה מגיב בזמן ההתמודדות? האם אתה דומה **לגזר**? נראה חזק כלפי חוץ אך מאבד את חוסנו בפועל. או אולי אתה **כביצה** הרכה? שמקשה את לבה והופכת להיות אטומה וחסרת רוח המראה החיצוני נותר כשהיה אך הלב השתנה לחלוטין. או שדרכך היא כמו **פול קפה** המוציא את הטוב שבו, דווקא בשיא הרתיחה.

ההתמודדויות והקשיים הם המצמיחים אותך ומפיקים ממך הרבה מעבר למה שחשבת, מחשלים אותך ומוציאים את הכוחות החבויים בך מן הכח אל הפועל. ומכאן שעלינו להפנים לעצמנו תמיד את ההכרה שהקשיים לא נועדו **להפיל**, אלא **להצמיח** הם ניתנו לא כדי למוטט אלא כדי **להתמודד** ולעלות, אין לוותר על הקושי אך אין להתעלם ממנו ואדרבה יש להפוך אותו להזדמנות לבניין.

כל ההתחלות קשות

שמות פרק יט פסוק ה

"אַתֶּם רְאִיתֶם אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לְמִצְרַיִם וְאֲשָׂא אֶתְכֶם עַל כַּנְּפֵי נְשָׁרִים
וְאָבָא אֶתְכֶם אֵלַי. וְעַתָּה אִם שָׁמוּעַ תִּשְׁמָעוּ בְּקִלִּי וְשָׁמַרְתֶּם אֶת
בְּרִיתִי וְהֵייתֶם לִי סִגְלָה מִכָּל הָעַמִּים כִּי לִי כָּל הָאָרֶץ".

רש"י

"ועתה אם שמוע תשמעו" - אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם
מכאן ואילך, שכל ההתחלות קשות".

שאלה

למה כל ההתחלות קשות? הרי דבר שמתחילים אותו הוא יותר מעניין מדבר
שכבר מכירים אותו, ולכן לכאורה היה צריך להיות להיפך שההתחלה היא
קלה וההמשך הוא קשה כי מתחיל להיות יותר משעמם כי כבר מכירים?
ועוד:

קובץ שיטות קמאי מסכת יומא דף כט עמוד א

האדם קל עליו ללמוד את אשר לא ידעהו יותר מללמוד מה
שכבר ידעהו ושוב שכחו, ומשל לזה העפר אם לא היה טיט נקל
ללושו טיט. אך טיט שיבש יקשה ללושו טיט.

הסבר

לאדם יותר קל ללמוד דברים חדשים שלא ידע אותם קודם יותר מאשר
דברים ישנים שידע וכבר שכת. והמשל הוא שאם לוקחים עפר קל מאוד
לעשות ממנו טיט אבל אם היה כבר טיט שהתייבש יותר קשה לעשות ממנו
טיט מחדש.

ולכאורה לא מובן מדוע כתוב: כל ההתחלות קשות? הרי רואים במפורש כאן
בפירוש קובץ שיטות קמאי שיותר קל ללמוד דברים חדשים מאשר ישנים,
ודברים חדשים זה לימוד חדש, שלכאורה נראה שהרבה יותר קל ללמוד את
החדש מאשר את הישן?

ועוד:

לכאורה היה צריך להיות בדיוק להיפך שכל ההתחלות קלות, כי כשילד מתחיל ללמוד משהו והוא מצליח הוא רוצה להמשיך הלאה ללמוד את הדבר שלמד, כי חווה חוויה של הצלחה, ואם על ההתחלה הוא יתקל בקשיים, יש חשש שלא ירצה להמשיך הלאה ללמוד את הדבר הזה, אם כן לא ברור למה כל ההתחלות קשות? לכאורה היה צריך להיות להיפך שכל ההתחלות שאדם מתחיל בהם הם קלות?

תשובה

משל

ההתחלה היא היסוד והשורש וכל מה שממשיכים אחר כך זה הבניין שבנו על היסוד של ההתחלה. וזה ברור לכל שכשעושים יסוד לבנין או לכל דבר אחר צריך שהיסוד יהיה חזק מאוד ויציב, כי כל הבנין צריך לעמוד על היסוד הזה. ולכן החומרים שמהם עושים את הבנין הם חומרים חזקים וקשים. אבל להמשיך הבניה בקומות העליונות לא צריך חומרים כל כך חזקים וקשים. כיון שהמשך הבנין לא משמש יסוד וכן הוא בעבודת האדם ההתחלה היא היסוד לכל העבודה הבאה לאחריה, ומכיון שהיסוד היה חזק מאוד אפשר להוסיף קומות יותר ויותר הכל לפי היסודות של הבנין.

נמשל

מסכת תענית דף ד עמוד א

ואמר רבא האי צורבא מרבנן דמי לפרצידא דתותי קלא דכיון דנבט נבט.

הסבר

רבא מסביר לנו שתלמיד חכם צעיר שמתחיל את דרכו בעולם התורה דומה לגרעין שמונח מתחת לעפר או אבן וכיון שהצליח לגדול אז הופך להיות גדול בתורה.

קרבן אורה מסכת תענית דף ד עמוד א

הגרעין מונח תחת עפר או אבן, ואינו יכול לצמוח אך אם כבר מצא לו פתח, שוב אין האבן עומד בפניו. כן הדברים בדברי תורה: שכל הקושי הוא עד

שפותח שערי הלב, אך כשגולל האבן, וה' עזרו ומצא לו פתח אז יקל לכוחות נפשו לעלות מעלה מעלה.

וכן הוא בעבודת האדם שמקיים תורה ומצוות ולומד תורה, ההתחלה היא היסוד לכל העבודה הבאה לאחריה ומעתה אם היתה ההתחלה קלה נמצא שיסוד העבודה אינו בנוי בחוזק ושוב אי אפשר להוסיף ולבנות עליו בנין גדול וחזק, אבל כאשר היסוד חזק עשרת מונים מן הבניין עצמו בכך יוכל היסוד בנקל להחזיק את הבנין לאורך ימים.

ולכן האדם שבתחילת דרכו התחזק והתגבר על המפריעים אז כשהמפריעים יבואו שוב פעם להפריע לו יהיה לו יותר קל להגבר עליהם מחדש כי בהתחלה שהיה קשה מאוד יכל להתגבר עליהם ולכן אחר כך יותר קל לו.

ולכן ה' יתעלה שמו לעד נתן לנו את המתנה שכל ההתחלות קשות, כדי שנבנה יסודות חזקים מאוד של יראת שמים ועבודת ה', ואז במשך החיים יהיה לנו יותר קל להתגבר ותהיה גם יותר סיעתא דשמיא מידה כנגד מידה. ה' יגיד לאותו אדם אתה בתחילת הדרך עשית כל מה שאתה יכול והתגברת על קשיים, אז אני עוזר לך יותר מאשר לאלו שלא התאמצו כל כך.

הילד והפרפר

זהו סיפור אודות ילד קטן שראה את אבא שלו מתבונן במשהו שיש לו ביד, הילד ניגש והסתכל גם הוא אלא שהוא לא בדיוק הבין מהו הדבר שמחזיק אבא שלו ביד? הילד שאל את אבא שלו: מה זה?

"זהו גולם" השיב האבא, "בתוך הגולם נמצא פרפר, בקרוב הגולם יבקע והפרפר יצא." האם אני אוכל לקבל אותו?" שאל הילד "כן" השיב האבא "אבל עליך להבטיח לי שכאשר הגולם יבקע והפרפר יתחיל לצאת ויכה בכנפיו כדי להשתחרר מהקליפה אתה לא תעזור לו חלילה. חלילה לך לסייע לפרפר לצאת כך שתשבור את קליפת הגולם. עליך להניח לו לעשות זאת בעצמו".

הילד הבטיח. לקח את הגולם והלך לחדר שלו וישב והמשיך להתבונן בגולם. לאחר משך זמן ארוך ראה שמתחילה תנועה. הגולם נע וכאילו רעד. והנה בקע בקצהו. בפנים היה פרפר עדין ויפה שניסה להיחלץ מתוך קליפת הגולם תוך שהוא מכה בכנפיו כנגד הגולם.

התנועות שלו היו חלשות ולא נראה שכוח הכנפיים הללו יוכל לבצע את המלאכה הזו. הילד הקטן רצה נואשות לעזור לפרפר הסובל להיחלץ ולעוף. כשלא יכל לשאת עוד את המתח הפר את הוראת האבא שלו, הילד הסיט את שני חצאי קליפת הגולם לצדדים ועזר

לפרפר להיחלץ. משיצא הפרפר החל לעוף באוויר אך לפתע נפל מטה אל האדמה ונשאר שוכב ללא תנועה.

הילד הרים את הפרפר בזהירות וראה שהפרפר מת. שטוף דמעות הלך הילד לאבא שלו והראה לו את הפרפר המת שבידו. "אתה רואה, אמר האבא: "מהרת לשבור לו את קליפת הגולם, האין זאת?"

"כן" אמר הילד "זאת עשיתי". והאבא הסביר לילד: אני מבין שהכוונה שלך היתה טובה כי רצית לעזור לפרפר לצאת, אבל כאשר הפרפר מתחיל לצאת מהגולם הדרך היחידה שבה הוא יכול לחזק את כנפיו היא בכך שהוא מכה בהם לעבר הקליפה ומכה שוב ושוב. אז הוא מצמיח ומחזק את שרירי הכנפיים שלו. כאשר אתה עשית זאת במקומו, מנעת ממנו לגדול ולפתח שרירי כנפיים. זו הסיבה שהפרפר נפל לאדמה ומת".

מוסר השכל: זוכרים כשהיינו ילדים וראינו נמלים מתאמצות לסחוב עליהם, גרעינים או גרגירים? רצינו לעזור להן להעביר את האוכל קדימה, לקן נמלים? אנו רואים את הילד הקטן מנסה לסחוב מספר דברים בבת אחת ממקום למקום ולא מצליח לו. כל רגע נופל לו צעצוע אחר. כבר מאותו רגע, אנו עוזרים לילד להעביר את הצעצועים למקום שהוא רוצה. למרות שהוא יכול לעשות זאת בעצמו. אולי אם ניתן לו עוד קצת זמן, הוא ימצא דרך טובה יותר להעביר את הצעצועים?

וזהו בעצם הסוד של כל ההתחלות קשות, בורא עולם רצה שנלמד תורה ונקיים מצוות ובהתחלה זה קשה אבל לא צריך להישבר, עושים הרבה עם הכנפיים ומחזקים את השרירים של הפרפר עד שהוא יכול לבד לעוף ולהמשיך לחיות וכל זה בגלל שבתחילה כשבקע מהגולם הוא התאמץ מאוד עם הכנפיים וחזק אותם.

אותו דבר שאנחנו לומדים גמרא או לא משנה מה או שמקיימים ועומדים בניסיונות, צריך לעשות הרבה עם הכנפיים ולחזק את השרירים של יראת השמים ואהבת ה' ואז בהמשך החיים צומחים להיות גדולי דור וצדיקים. אבל אם כל ההתחלות היו קלות לא היינו מגיעים לשום מקום.

לדון לכף זכות

במדבר פרק יב פסוקים א"י

א וַתִּדְבֹר מִרְיָם וְאַהֲרֹן בְּמֹשֶׁה עַל אֲדֹת הָאִשָּׁה הַכֹּהֵנִית אֲשֶׁר לָקַח, כִּי אִשָּׁה כְּשֵׁית לָקַח. ב וַיֹּאמְרוּ הֲרַק אֵךְ בְּמֹשֶׁה דְּבַר יְיָ הֲלֹא גַם בָּנוּ דְבַר וַיִּשְׁמַע יְיָ. ג וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד מִכָּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָדָמָה. ד וַיֹּאמֶר יְיָ פֶּתְאִים אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן וְאֶל מִרְיָם צְאוּ שְׁלֹשְׁתֵּיכֶם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וַיִּצְאוּ שְׁלֹשְׁתָּם... ט וַיַּחַר אֵף יְיָ בָּם

וַיִּלְךָ. י וְהָעֵנָן סָר מֵעַל הָאֹהֶל וְהָנָה מְרִים מְצַרְעֵת כְּשֶׁלֵּג וַיִּפֹּן אֶהְרֹן
 אֶל מְרִים וְהָנָה מְצַרְעֵת.

רש"י

"ותדבר מרים ואהרן" - ומנין היתה יודעת מרים שפירש משה מן
 האשה? רבי נתן אומר: מרים היתה בצד צפורה בשעה שנאמר
 למשה: אלדר ומידר מתנבאים במחנה, כיון ששמעה צפורה,
 אמרה: אוי לנשותיהן של אלו אם הם נזקקים לנבואה, שיהיו
 פורשין מנשותיהן כדרך שפירש בעלי ממני, ומשם ידעה מרים
 והגידה לאהרן. ומה מרים שלא נתכוונה לגנותו כך נענשה, קל
 וחומר למספר בגנותו של חברו.

שאלה

הרב הגאון רבי יצחק הוטנר זצוקלה"ה

כדי שיהיה מותר להגיד לשון הרע לתועלת צריך 5 תנאים ומרים עליה
 השלום עמדה בכל חמשת התנאים (א) שהדבר באמת חסרון - ובאמת ציפורה
 התלוננה שהיה לה קשה שמשה רבינו פרש ממנה בגלל הנבואה. (ב) להתכוון
 לתועלת, ומרים הנביאה עליה השלום התכוונה לתועלת ורש"י אומר
 במפורש שלא התכוונה לגנות את משה רבינו עליו השלום. (ג) שאי אפשר
 לפתור את הבעיה בצורה אחרת. ומרים הנביאה עליה השלום אמרה לאהרון
 הכהן עליו השלום שהיה קרוב למשה רבינו עליו השלום וחשבה שיוכל
 להשפיע עליו. (ד) שלא להגזים את הדברים יותר ממה שהיה, ומרים עליה
 השלום לא הגזימה בדברים שלה אלא סיפרה בדיוק מה שהיה. (ה) שלא ינזק
 יותר ממה שהיה ניזוק אם היה הולך לבית דין. ומרים הנביאה עליה השלום
 כיון שאמרה לאהרון הכהן עליו השלום את הדברים ידעה בבירור שאהרון לא
 יזיק למשה רבינו בכלל.

אם כן, מדוע נענשה מרים הנביאה עליה השלום בדברים שלה על משה
 רבינו? הרי גם רש"י כותב במפורש שמרים עליה השלום לא התכוונה לגנות
 את משה רבינו עליו השלום, אם כן לכאורה לא ברור מה היה החטא?

תשובה

ספר הזכרון למרן פעל הפחד יצחק זצוקללה"ה עמוד שלג

הגדרת ב' סוגי לשון הרע: הסיפור בגנות חברו, וחוסר הדיון לכף זכות מקום "בצדק תשפוט עמיתך" ומעשה דמרים הוא דוקא מהסוג השני של ללשון הרע הנובע מהחיוב בצדק תשפוט עמיתך" שהיה לה לדון את משה לכף זכות.

הרב מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

כל התכונות קיימות אצל כל אדם גדול כקטן. אלא שתכונות טובות קיימות אצל האנשים הקטנים בדקויות והתכונות הלא טובות נמצאות בדקויות בלתי ניתנות להבחנה אצל אנשים גדולים. והקב"ה דן את הצדיקים כחוט השערה. מעשה היה שאדם אחד בליזענסק רץ לנהר בראש השנה כשראה את רבי אלימלך חוזר מתשליך. אמר לו הרבי: לאן אתה רץ? אמר לו לאסוף את העברות שהרבי השליך לנהר, שאצלי נחשבות כזכויות גדולות...

ועוד:

מרים הנביאה עליה השלום לא התכוונה לגנות את משה רבינו עליו השלום והתכוונה לתועלת לעזור לציפורה ולכל הנשים של עם ישראל, אלא החטא היה שהיא לא דנה את משה רבינו עליו השלום לכף זכות.

כי כשמדובר באדם גדול מאוד קל וחומר האדם הגדול מכולם כמו משה רבינו עליו השלום, שהיה גדול הנביאים ונאמן בכל ביתו של בורא עולם ישתבח שמו לעד. החיוב לדון אותו לכף זכות הוא מדאורייתא. ולכן נענשה מרים הנביאה עליה השלום.

ומרים עליה השלום היתה במדרגה של נבואה ולא סתם ככה אמרה, כי ראתה את הצער של נשות הנביאים ושהם כמו עגונות חס וחלילה אז הצער הזה עליהם גרם לה לדבר על משה רבינו עליו השלום ולא בגלל שרצתה לא לדון לכף זכות כמו שעושה אדם רגיל, כי היתה במדרגה גבוהה מאוד.

אבל ה' לא הסכים איתה והעניש אותה כי בורא עולם יתעלה שמו מדקדק עם הצדיקים כחוט השערה, ואפילו שהיה לה צער על נשות ישראל והתכוונה רק לטובה בכל זאת ה' יתעלה דקדק איתה והעניש אותה בעונש החמור של צרעת.

כדי שאנחנו הקטנים כמו יתושים ניקח קל וחומר שאם כזאת צדקת וכזאת נביאה וכזאת אשה גדולה שאהבה מאוד את משה רבינו עליו השלום ומסרה נפש עליו שהיה תינוק בכל זאת ה' לא ויתר לה, למרות שהכוונות שלה היו טובות.

קל וחומר אנחנו אזובי הקיר שאין לנו זכויות אפילו לא אחד חלקי מיליארד ממרים הנביאה עליה השלום כמה אנחנו צריכים לדון לכף זכות. ואוי לנו ואבוי לנו אם לא נזכור את מה שעשה ה' למרים בצאתנו ממצרים כמו שכתוב [דברים כד, ט]: **זָכוֹר אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה יי' אֱלֹהֶיךָ לְמִרְיָם בְּדֶרֶךְ בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם.**

חשבון נפש ומידה כנגד מידה

את מדף הספרים העשיר של הסופרת הנודעת מ. בקרמן אין מי שלא מכיר. ספריה זוכים למקום של כבוד ברוב בתי ישראל, ודורות של ילדים ובני נוער גדלו עליהם. מה שפחות מוכר הוא הסיפור הדרמטי והמטלטל שנלווה להכנת סידרה מתוך ספריה אלו, כפי שיסופר להלן. לטובת צעירי הצאן, עמלה הסופרת הכשרונית בצוותא עם מאירת מוכשרת, על סידרת ספרים בשם 'אוצר קטנטן'.

מדובר בסדרה בת 12 ספרים, המטמיעים בנפש הפעוטות ערכים חשובים להתפתחותם, בעזרת סיפור מרתק ואיורים נלווים. למותר לציין את גודל ההשקעה בכל אחד מהספרים הללו, כאשר כל מילה נשקלת בפלס - על מנת שתובן היטב ותצליח להביע את המסר, מחשבה רבה מונחת בכל ציור ואיור, וכן הלאה.

במשך כשלוש שנים עמלו הסופרת והמאירת על הכנת הסדרה, תוך הכנת ציורים אותנטיים - משורטטים בעפרון בזהירות ובהקפדה, נצבעים במכחול בעבודת יד מושקעת, וכל זאת - על פני דף אחד, יחיד ובודד, הטומן בחובו מאמץ כביר ושעות ארוכות. לאחר כל המאמץ העילאי - העבירה המאירת לידי הסופרת מעטפה חומה וגדולה, בה נחו 84 האיורים האמורים ללוות את סידרת הספרים המושקעת.

הסופרת הטמינה את המעטפה בארון פח גדול שניצב במשרדה. למותר לציין, כי מדובר בארון פח שהגישה אליו אסורה לכל, הן בתוכו הוא נושא את האוצרות היקרים ביותר: איורים מוכנים לספרים שבתוכנית, ספרים בתהליכי יצירה, וכיוצא בזה.

איש לא העז לגעת בארון הפח שהיה כעין 'חדר אוצרות' קטן! חולפים שלושה ימים בלבד, ותוך כדי שיחת הסופרת עם המאירת אודות עיצוב כריכת הספרים, ביקשה הסופרת לבחון משהו באחד האיורים שנבחר לעטר את כריכת הספר.

היא פונה לארון הפח שמאחוריה בכדי להוציא ממנו את המעטפה עם הציורים, ולפתע פתאום - נשימתה נעתקת: המעטפה לא שם, איננה! היא מתנצלת בפני המאיירת, וממהרת לסיים את השיחה. עליה למצוא את המעטפה הזו, לציורים הללו אין עותק נוסף.

חייבים למצוא אותם ויהי מה, ועכשיו! היא מחטטת היטב בארון הפח, בוחנת אותו מכל צדיו. המעטפה איננה. לבה הולם בחרדה, המתח הולך וגואה ככל שהזמן חולף, והמעטפה עדיין לא נמצאת. עוברת עוד שעה ועוד שעה - וכבר כל בני הבית היו שותפים בחיפושם, חורשים את הבית מצד לצד, הופכים כל ארון, מחטטים בכל פינה.

חייבים למצוא את המעטפה עם הציורים ויהי מה! זה היה ממש מוזר. הן היא בטוחה לחלוטין שהמעטפה הוטמנה בארון הפח! היא גם בטוחה - וגם ביררה עם כל בני הבית כדי לוודא - שאיש לא ניגש לארון הפח מיוזמתו.

ובכל זאת, ולנוכח יוקר הערך של הציורים הללו, היא לא הסתפקה בבדיקה בארון, או במשרדה, או במחסן הספרים ובסביבת העבודה. היא חיפשה בכל פינה, בכל מקום בבית, והציורים אינם! כאילו בלעה אותם האדמה, כאילו התאיידו להם כענן חולף.

לבעלה וילדיה אין שום מידע בעניין, הבית כבר נסרק מצד לצד, ישר והפוך. והציורים אינם. נעלמו!

לאחר שעות ארוכות של חיפושם, וכאשר כל בני המשפחה המצומצמת והרחבה, העובדים והמבקרים, כל מי שהיה במשרד בימים האחרונים נשאל ותחקר.

כאשר הבית המסודר שנהפך כבר סודר מחדש בתקוה שהסדר המחודש ימציא את הציורים האבודים, וכאשר המחסן כולו רוקן מכל הספרים שהיו בו - ואלו הוחזרו אליו בזהירות ותוך בחינה מעמיקה, ועדיין לא נמצאו הציורים האבודים, אז הבינה הסופרת כי יש דברים בגו.

היא התישבה עם בעלה ויחד ערכו חשבון נפש, במהלכה בדקו אולי לא שילמו למישהו את שכרו במועד, אולי נותרו חייבים כסף למאן דהו, אולי לקוח או סוחר ספרים כועס עליהם. אך דבר מכל הבריורים לא בישר על פתרון התעלומה, ועל בני משפחת בקרמן עוברים שלושה ימים קשים ומתוחים.

ביום הרביעי להיעלמות המסתורית, התעוררה הגב' בקרמן מוקדם מאוד, בהחלטה נחושה לעשות משהו חריג בכדי למצוא את האבדה היקרה. היא הודיעה שהיא נוסעת לבני ברק, אל מעונו של הגאון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה, שאת ביתו ואת הרבנית ע"ה הכירה מנעוריה.

בבואה, התברר כי הגאון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה נסע לירושלים, ובינתיים סיפרה לרבנית על האובדן של המעטפה ובה הציורים ועד כמה הם יקרים לה, ושהיא מבקשת את ברכת הגאון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה למציאתם.

כשחזר למעונו, נכנסה אליו הרבנית כשמאחוריה צועדת הסופרת, וסיפרה לרב זצוקללה"ה שהגברת הניצבת בסמוך, אותה כינתה בשם נעוריה - רוטשטיין, איבדה מעטפה יקרה ובה ציורים יקרי ערך עבורה, ציורים שהם מפעל חיים שאובדנו מוריד לטמיון עמל רב מאוד, השקעת ענק, וחלום גדול שעלול להתנפץ. תגובת רבי חיים הפתיעה: 'נו, מה הפלא', הוא משיב, 'זה מגיע לה!'

מה? - הרבנית נחרדה, וכמוה הסופרת. 'למה זה מגיע לה?' - הגאון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה הזכיר מיד כי לפני כשלושים שנה, כשהסופרת היתה נערה צעירה, גרמה בשוגג נזק לדפי חידושי תורה של תלמיד חכם נודע.

רוב הנזק תוקן, אולם חלק מהנזק לא היה בר תיקון. 'היא איבדה דפים שהיו שייכים לאותו תלמיד חכם, אין פלא אפוא שאבדו הדפים שלה!' - קבע הגאון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה, שהיה מעורב בעריכת דפיו של אותו תלמיד חכם, והכיר מכלי ראשון את צערו על הנזק שנגרם לו.

הסופרת הרגישה שראשה מסתחרר, והרבנית בת שבע קניבסקי עליה השלום נזעקה לעזרתה והסבירה כי בזמנו לא הבינה את חשיבות הדפים אותם הזיקה בשוגג, ועתה היא מבקשת רחמים וברכה שתמצא את האבדה היקרה לה מכל.

אולם רבי חיים בשלו: 'לא, היא לא תמצא את הדפים שלה, הן זה מגיע לה על מה שהיא עשתה!' וכל תחנוניה של הרבנית לא עזרו... בצאתה, מיהרה להתקשר לבעלה, ובקול מרוסק סיפרה את שקרה. הם החליטו מיד לאתר את אותו תלמיד חכם, ותוך כמה שעות נקשו בדלת ביתו, וביקשו את סליחתו - תוך הצעת פיצוי על עוגמת הנפש שנגרמה לו.

אותו תלמיד חכם הסביר כי כבר אז מחל ואין צורך בשום פיצוי נוסף, אולם הסופרת התעקשה וטענה שהדבר לא יתכן, שהרי הגאון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה בעצמו אמר שאובדן הציורים היקרים לה - הוא בעקבות מה שהזיקה לאותו תלמיד חכם. בעל הבית הקשיב לדברים היטב, ביקש מבני הזוג בקרמן לשבת, הגיש להם משקה קל לנוכח סערת נפשם, ואז שב ואמר: 'באמת באמת, מכל הלב, מחול לך, מחול לך, מחול לך! הם נפרדו ממנו בתודה, ומיד שבו ונסעו לבני ברק, אל מעונו של הגאון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה.

הפעם היה בעלה עמה, והוא שהציג את הדברים, סיפר שאותו תלמיד חכם מחל לה בלב שלם. הגאון שר התורה רבי חיים קניבסקי זצוקללה"ה הגיב מיד: 'טוב, אם הוא מחל, אז עכשיו היא תמצא את האבדה שלה והכל יהיה בסדר!'

כל הסיפור הזה התרחש לאורך יום חמישי, שלאחריו עברה על בני המשפחה שבת מתוחה קמעא. האבדה לא נמצאה, וסערת הרגש שעברה עליהם ביום חמישי - עוד נתנה את אותותיה. במוצאי שבת נכנס בעלה של הסופרת למחסן הספרים, בכדי להכין הזמנת

ספרים. המחסן היה חשוך כתמיד, והוא נעזר בפנס קטן שהקל עליו את ההתמצאות בשטח.

אולם לפתע חש כי הוא דורך על משהו... הוא מרים את ה'משהו' הזה, מעטפה חומה גדולה. כחץ מקשת אץ רץ בחזרה לתוך הבית, מגופף במעטפה ושואל בהתרגשות: 'האם זו המעטפה האבודה בעלת הציון...?' הוא לא הצליח להשלים את המשפט. כן, זו המעטפה האבודה!

איך היא הגיעה לשם? כיצד ציורים יקרי ערך מצאו את דרכם לרצפת המחסן החשוך? איך יתכן שכל גלי החיפושים הקודמים לא מצאו אותם? - כל השאלות הללו נותרו כתעלומה שלא תיפתר לנצח. אבל העובדה היא שהמעטפה נמצאה, הפלא ופלא, כ-48 שעות לאחר שהתלמיד חכם מחל לה על אובדן דפיו!

אחים יקרים, אם פגענו במישהו, אם חלילה הזקנו, אם יש לנו ריב עם מאן דהוא - לעולם לא נדע מה המחיר שנשלם, כמה עוגמת נפש הדבר עלול להביא עלינו, איזה צער וכאב לב אנו עלולים להמיט על עצמנו. אחים יקרים, אסור להשאיר איבות ישנות בתוקף, זו סכנה של ממש, עלולים לשלם על כך מחיר יקר בזה ובבא!

מסירות נפש וטהרת הלב של מי שדן לכף זכות

מסכת שבת דף קכז עמוד ב

תנו רבנן: הדין חברו לכף זכות דנין אותו לזכות, ומעשה באדם אחד שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל הבית אחד אחד בדרום שלש שנים ערב יום הכיפורים.

אמר לו: תן לי שכרי ואלך ואזון את אשתי ובני. אמר לו: אין לי מעות. אמר לו: תן לי פירות. אמר לו: אין לי. תן לי קרקע. אין לי, תן לי בהמה, אין לי, תן לי כרים וכסתות, אין לי.

הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש לאחר הרגל נטל בעל הבית שכרו בידו ועמו משוי ג' חמורים, אחד של מאכל, ואחד של משתה, ואחד של מיני מגדים. והלך לו לביתו.

אחר שאכלו ושתו נתן לו שכרו אמר לו: בשעה שאמרת לי תן לי שכרי ואמרת לי אין לי מעות במה חשדתני? אמרת: שמא פרקמטיא בזול נזדמנה לך ולקחת בהן.

ובשעה שאמרת לי תן לי בהמה ואמרת לי אין לי בהמה במה חשדתני? אמרת: שמא מושכרת ביד אחרים. בשעה שאמרת לי

תן לי קרקע ואמרתי לך אין לי קרקע במה חשדתני? אמרתי שמא מוחכרת ביד אחרים היא.

ובשעה שאמרתי לך אין לי פירות במה חשדתני? אמרתי שמא אינן מעושרות. ובשעה שאמרתי לך אין לי כרים וכסתות במה חשדתני? אמרתי שמא הקדיש כל נכסיו לשמים. אמר לו: העבודה כך היה, הדרתי כל נכסי בשביל הורקנוס בני שלא עסק בתורה וכשבאתי אצל חבריי בדרום התירו לי כל נדרי ואתה כשם שדנתני לזכות המקום ידין אותך לזכות.

שאלה

על הסיפור הזה אומרים המפרשים שזה היה רבי עקיבא בן יוסף לפני שהיה תלמיד חכם, לכאורה לא מובן כמה אנשים מתוך כמה אלפים אפשר להגיד עליהם שהם מקדישים את הנכסים שלהם לשמים? וכאן הוא רואה בעצמו שיש לו צאן ובקר שיש לו קרקעות, שיש לו כרים וכסתות, איך בכלל הגיע לדון אותו לכף זכות בדבר שהוא רחוק כל כך?

תשובה

מסכת נדרים דף נ עמוד א

רבי עקיבא היה רועה צאן של כלבא שבוע, ראתה אותו רחל בתו של כלבא שבוע רחל שהיה צנוע ומעולה במידות.

ספר חסידים אות תרלב

אדם שמספר רע על בני אדם אל תאמינו לו אלא הרב מספר לתלמידיו כדי שלא יעשו כך וכך שכל המספר על בני אדם רע תוכל לחשוד בו בדבר זה רע שמספר על אחרים. שהרי אמרו כל הפוסל פסול ובמומו הוא פוסל ולמה אמרו במומו הוא פוסל כי הלב של הפוסל לא יוכל לחשוד מום לחברו אלא במה שמצוי בו אומר לאחרים.

הסבר

אם זה רב שבא להזהיר את התלמידים או גדול דור שבה להזהיר מפני דברים לא טובים חובה על הרב לדבר רע כדי להזהיר את התלמידים, או גדול דור

שמדבר על דברים לתועלת שצריכים תיקון זה מותר כי כל כוונותיהם לשם שמים, כיון שמדברים לתועלת וזה מותר.

אבל כשאדם רגיל מתחיל לספר רע על אנשים, אמנם לא בטוח אבל כן אפשר לחשוך בו שהוא נגוע בדבר הרע הזה. ובגלל שהוא נגוע בדבר הרע, הזה הוא מספר דברים רעים כאלו על אחרים. כי ספר חרדים עליו השלום מסביר לנו שמי שפוסל זה אומר שהלב שלו חושך באחרים בדברים רעים שמצוים אצלו ולכן אומר רע לאחרים.

ולהיפך מי שדן לכף זכות זה אומר שבלב שלו יש טהרת הלב וכשהוא דן אחרים לכף זכות זה אומר שהוא בגלל שיש לו לב טהור הוא רואה את העולם דרך הלב הטהור שלו ולכן הוא דן לכף זכות. ולכן במעשה עם הפועל מהצפון שבא לעבוד בדרום המפרשים אומרים שזה היה רבי עקיבא לפני שנהיה גדול הדור.

במעשה הזה הוא דן לכף זכות כי הלב שלו טהור ורבי עקיבא ראה את האדון שאצלו הוא עבד באותה משקפת של הלב שלו וכיון שהלב שלו היה טהור הוא דן את האדון מהדרום בצורה טהורה.

כי רבי עקיבא ידע בעצמו שאם הוא היה המעביד אין סיכוי שלא היה משלם לפועלים שלו את המשכורת, ומכיון שהלב שלו טהור הוא גם מסתכל על אחרים בלב טהור ולכן הוא דן את הבעל בית לכף זכות.

כי הכל הולך לפי הלב כשהלב שלך טהור אתה דן לכף זכות וכשהלב לא טהור אתה דן לכף חובה. כמובן להוציא מקרים שמדובר ברב שמזהיר את התלמידים כאן אי אפשר להגיד שהלב שלו לא טהור כי הכוונה שלו טהורה כי רוצה להרחיק אנשים מדרך הרע וחיוב לעשות את זה.

או שזה גדול דור שמצביע את דברים שצריך לתקן זה בגלל שהלב שלו טהור והכוונות שלו טהורים כי רוצה לעזור ולהיות לתועלת לרבים אז זה מותר להגיד דברים רעים כדי להציל אחרים לתועלת.

מסירות נפש על שבת ועמידה בניסיון הפרנסה כדי לא לחלל שבת

סיפור נורא, שמראה לנו מה הכח של התגברות על הניסיון למען שמו באהבה, רק למען הבורא, בלי שום סיבה אחרת. הסיפור היה לפני כ-100 שנה מן הסתם, כשהודי בשם ר' דוד ברונר היגר מאירופה לארה"ב, יחד עם אשתו וילדיו. כשהגיע לארה"ב חשכו עיניו.

התברר לו ששם חייבים לעבוד בשבת רח"ל. מי שלא עובד בשבת, בעל העסק מפטר אותו בלי לחשוב פעמיים. אין דבר כזה לקבל יום חופשה מדי שבוע.

אבל ר' דוד לא חשב לרגע לעבוד בשבת. הוא חיפש עבודה והחל לעבוד כשוליה של נגר. הוא בא לעבודה ביום שני, שלישי, רביעי, חמישי, שישי, ובשישי אחר הצהריים הוא אמר למעסיק: "סיימנו להיום, עוד מעט נכנסת השבת, אני הולך הביתה להתארגן, נתראה ביום ראשון בבוקר".

המעסיק הסתכל עליו בעיניים צוחקות: "לא נתראה ביום ראשון ידידי, אם אתה הולך עכשיו, אתה מפטר! הוא פוטר, קיבל כמה גרושים עבור העבודה שעבד בימים שעברו עד שבת, וביום ראשון בבוקר החל לחפש עבודה חדשה.

תוך יומיים שלושה מצא עבודה, וביום שישי הוא פוטר בשנית, וכך הוא החליף בכל שבוע עבודה ממנה פוטר בסופו של אותו שבוע, פעם הוא עבד כעוזר לאינסטלטור ופעם במפעל לעיבוד עורות, פעם הוא עבד כמנקה רחובות ופעם כעובד במכבסה.

את הפרוטות שהיה מקבל חלף עבודתו הקשה היה משתמש כדי לקנות מעט אוכל לילדים ולשלם שכר דירה, וכך הם שרדו מיום ליום ומשבוע לשבוע בתנאים קשים ביותר. אחרי מספר חודשים, הוא כבר החליף עשרות עבודות ו'נשרף' אצל כל בעלי העסקים באזור.

יום ראשון עובר והוא לא מוצא עבודה, יום שני עובר גם הוא, וכך הוא מוצא את עצמו מגיע ליום שישי ולשבת, בלי שעבד השבוע אפילו יום אחד. עובר שבוע נוסף ואין עבודה, ובתוך זמן קצר הבעלים של הדירה הבין שהוא לא עומד לקבל מהם כסף בקרוב.

הוא בא עם שניים או שלושה גברתנים, שפשוט זרקו את כל משפחת ברונר מהבית, והזהירו אותם שאם לא ישלמו את השכירות על השבועות האחרונים בתוך כך וכך ימים, רע ומר יהיה סופם.

הם יצאו לרחוב, ר' דוד עם אשתו והילדים, חיפשו מקום לשהות בו, ומצאו איזו מדשאה מטופחת בפאתי העיר, התיישבו על הדשא והשתכנו במקום. מעכשיו הם גרים כאן, על הדשא. באמריקה קוראים לזה 'הומלסים', ולמרות שהתופעה הזאת של 'הומלסים' קיימת שם עד היום, בדרך כלל מדובר באנשים בודדים. משפחה שלמה שמתגוררת ברחוב, זה דבר חריג מאוד.

עבר שם יהודי שומר תורה ומצוות שהבחין בהם, ונחרד. "מה זה? מה אתם עושים פה", הוא שאל, ור' דוד סיפר לו את הסיפור המלא. הוא לא מוצא עבודה שבה אפשר לשמור שבת, ולכן הוא נשאר בלי עבודה ובלי שום הכנסה.

השיב לו היהודי כשחמלה גדולה נשקפת מעיניו: "הייתי מכניס אתכם לביתי, אבל גם אני נמצא במצב כלכלי דחוק מאוד, אין לי מקום בבית, אבל יש לי חדר קטן בעליית הגג, שדרכו עוברת הארובה, אולי תוכלו לגור שם בחדר הזה, עד שתמצאו פתרון טוב יותר".

האישי הסביר להם שלא מדובר ב'מציאה' גדולה, כי הארובה קצת סדוקה, והעשן יוצא ממנה וממלא את החדר הקטן מעת לעת, אבל זה מה שהוא יכול להציע להם. ר' דוד ורעייתו השיבו מידיית שהם מקבלים את ההצעה. אולי יש שם עשן אבל לפחות יש ארבע קירות וגג.

וכך הם מצאו את עצמו משתכנים בתוך חדר שחור משחור, פיח ממלא אותו מכל הכיוונים, ולפעמים גם עשן מחניק. הם פתחו את החלון ודאגו לאוור את המקום כמה שהצליחו, במיוחד כשיצא עשן מהארובה, כדי שלא יחנוק אותם למוות רח"ל". עוברים כמה ימים, אולי גם כמה שבועות, ובני המשפחה הפכו שחורים מהפיח כל גופם היה שחור משחור. באחד הימים, יצאו הילדים לשחק בחוץ, והנה עובר שם יהודי שכבר מזמן שכח איך צריך יהודי להתנהג. הוא רואה ילדים משחקים, וצליל השפה שלהם נשמע לו מוכר מאוד. הוא התקרב אליהם ונוכח לדעת שאוזניו לא הטעו אותו. ילדים שחורים האלו שמשחקים על הדשא, מדברים אידיש! היהודי נפעם. כושים דוברי אידיש?

על כזה דבר הוא עוד לא שמע מעודו. ניגש אל הילדים השחורים ושאל אותם: איך קרה שהם שחורים כל כך, והם השיבו לו: "אם תבוא לגור איתנו בבית שלנו כמה ימים, גם אתה תבין". "אני חייב לראות איפה אתם גרים", הוא אמר והם לקחו אותו לעלית הגג והראו לו. שם, בעלית הגג הוא פגש את ר' דוד שישב ועיין בספר.

"למה אתה לא הולך לעבוד?" שאל את ר' דוד ברונר, "איזה מן אבא אתה שאתה מגדל את הילדים בכזה מקום מזעזע ולא מוכן לצאת לעבוד?" אמר לו ר' דוד שהוא דווקא היה שמח לעבוד, אבל לא בשבת, ולכן מפטרים אותו מכל מקומות העבודה. היהודי התרגש למשמע הדברים, הוציא מהכיס את פנקס ההמחאות וכתב לר' דוד צ'ק על סכום של חמש מאות דולרים.

"זה יספיק לך לפתוח עסק משלך שבו תוכל לשמור שבת, וגם לשכור דירה לתקופה הקרובה עד שתתחיל לראות רווחים ולממן בעצמך את השכירות שלך". רבי דוד לקח את הצ'ק בשמחה רבה, הודה ליהודי הנדיב מקרב לב, ונשא עיניו לשמים בתודה. אבל כששבה רעייתו של ר' דוד הבייתה ושמעה את הסיפור, היא לא התלהבה בכלל:

"היהודי הזה שנתן לך את הצ'ק, המפעלים שלו שומרים שבת?" היא שאלה. ר' דוד הודה שהאיש לא נראה כמו אחד ששומר שבת, אבל אין לדעת, אולי הוא כן שומר. עובדה שהוא נותן צדקה בכזה סכום עצום...

"גלך לשאול אותו אם המפעלים שלו שומרים שבת או לא", השיבה הרעיה בפסקנות. "אם הוא לא שומר שבת, אנחנו לא צריכים את הכסף שלו. לא נאכיל את הילדים שלנו כסף שקיבלנו מיהודי שמחלל שבת והמפעלים שלו עובדים בשבת. רחמנא ליצלן. זה זיקק לחינוך שלהם ולטהרת הנפש שלהם".

הם הסתכלו בצ'ק, ראו את הכתובת של היהודי הנדיב, ופנו לביתו כדי לשאול אותו: "האם כבודו שומר שבת"? היהודי הנדיב קצת נעלב מהשאלה, אבל ענה את האמת. "לא. אני לא שומר שבת"... האם המפעלים שלך שומרים שבת? ענה האיש לא גם המפעלים שלי לא שומרים שבת.

הצ'ק הונח אחר כבוד על השולחן, הם הודו לו מקרב לב על הנדיבות שלו ועל הרצון לעזור, אבל הסבירו שהם לא יכולים לקחת את הכסף, איזה מן חינוך זה, להראות לילדים שאנחנו שומרים שבת, אבל אין לנו בעיה עם כסף שמישהו אחר נותן לנו, גם אם הוא הרוויח אותו על ידי חילול שבת...

יצאו השניים מביתו של העשיר ההמום, והוא גם קצת נעלב וגם קצת כעס. הוא סיפר לאשתו בכעס לא מוסתר על האיש והאשה שהיו פה, הם מגדלים ילדים בחדר מלא פיח ועשן, ולא מוכנים לקבל עזרה רק כי אני לא שומר שבת.. אנשים הזויים וחסרי אחריות.

אחרי כמה דקות הוא שכח מהסיפור, והמשיך את סדר יומו כרגיל. למחרת בבוקר, בשעת בוקר מוקדמת, הוא מתעורר ורואה את אשתו מסתובבת בבית. "מה קרה?" הוא שואל, "למה את לא ישנה?" האשה השיבה שההקרבה של אותם יהודים למען השבת לא נותנת לה מנוחה. היא לא מסוגלת לישון.

"תראה באילו תנאים הם חיים ובכל זאת הם לא מוותרים על השבת. ואנחנו? פעם אמרנו שזה פיקוח נפש, שברגע שיהיה לנו קצת כסף נחזור לשמור שבת. עכשיו לא חסר לנו כסף ואתה עדיין עובד בשבת, למה שלא נשמור גם אנחנו את השבת?"

העשיר צחק צחוק גדול... "החלטת לחזור אחורה, אה? יפה יפה, פתאום את מתגעגעת לעיירה... אנחנו פה באמריקה, גברתי, כאן לא שומרים שבת. מה את מדברת שטויות". הוא המשיך לצחוק, התארגן ויצא לעבודתו. יש לו עסק גדול לנהל.

אבל היא המשיכה 'להתבשל' עם העניין, ולבסוף הודיעה לו... "תבחר... אני שומרת שבת. אם אתה רוצה לשמור שבת, אני נשארת כאן, אם אתה רוצה להמשיך לחלל שבת, תסתדר לבד עם הכסף שלך. אני אלך לגור איתם בחדר השחור והמפוחם, ואשמור שבת!"

הוא שוב צחק והיה בטוח שזאת סתם התפרצות של נוסטלגיה שתעבור תוך כמה שעות, אבל ביום שישי כשהיא עמדה בדלת והתכוונה לצאת מהבית הוא הבין שהיא רצינית... בשלב זה התחלף הצחוק בתחוננים. "בבקשה תישארי", הוא אמר לאשתו, "את יכולה לשמור שבת, אני לא אפריע לך. אפילו תדליקי נרות, לא אכפת לי".

אבל היא בשלה: "אני לא מוכנה לחיות עם בעל מחלל שבת, ולא רוצה לגור בבית שנקנה מכספים של חילול שבת, אלא אם כן תחזור בך ותקבל על עצמך לשמור שבת". אחרי דין ודברים, הוא הבין שאין ברירה ואם הוא רוצה להישאר נשוי, הוא חייב לשמור שבת.

היא רצה לקנות כמה דברים והחלה להכין את מאכלי השבת האהובים שזכרה משנות ילדותה באירופה, ובשבת הוא לא הלך לעבודה, הם ישבו סביב השולחן עם הילדים, כשבלבם החלטה גמורה שמעתה והלאה הם יקפידו על שמירת השבת.

במוצאי השבת אמרה האשה לבעלה, "נו, עכשיו אתה כבר שומר שבת, הם בטח יסכימו לקחת את הצ'ק, אבל אנחנו צריכים להכין להם צ'ק כפול, לא 500 דולרים מגיע לגיבורים הללו. 1,000 דולרים אנחנו ניתן להם. מגיע להם! הם הוכיחו שהם אנשים אמיצים וחזקים יותר מהרבה מאוד אנשים אחרים שהגיעו לכאן ושכחו את כל מה שלימדו אותם בבית אבא".

ואכן, העניקו אלף דולרים לר' דוד ולרעייתו שהפעם שמחו לקבל את הסיוע, הקימו עסק שהצליח ושגשג, והם הפכו למשפחה עשירה במיוחד, כשגם בניהם ונכדיהם אחרים היו כולם אנשים אמידים מאוד, ויראי שמים לא פחות.

"וכמו שאמרנו. כל ההצלחה הזאת באה, לא 'למרות' שלפני כן הם היו עניים מרודים, אלא 'בגלל' שהם היו עניים, בגלל שהם הגיעו לפת לחם, ובכל זאת עמדו בתוקף בניסיון הקשה ולא התפתו לחלל שבת רח"ל, דווקא בגלל זה השכר לו זכו כאן בעולם הזה הגיע לכאלו ממדים נרחבים, והקרן נשמרה הם לעולם הבא.

"ומכאן חיזוק גדול לכל מי שקשה לו, כל מי שמתמודד עם ניסיונות, עם קשיים, כל מי שמרגיש לבד. האם אתה יותר בודד מיהודי שומר שבת לבד באמריקה הגדולה? האם אתה בודד יותר מיוסף הצדיק בבית הסוהר? אסור להיבהל מהקושי, אדרבה, להשתמש בו כמו קרש קפיצה, כי העמידה בניסיון בזמן של קושי ובדידות, תביא אותך לגבהים עצומים בסייעתא דשמיא".

